

ДО  
Членовете на научното жури  
Утвърдено със № 1647 от 22.07.2021 г.  
на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“  
гр. Благоевград

## **РЕЦЕНЗИЯ**

за

придобиване на образователна и научна степен „доктор“

по докторска програма „Гражданско и семейно право“

Професионално направление: 3.6 Право

Научна специалност: Гражданско и семейно право

към Катедра „Гражданскоправни науки“

**от д-р Асен Александров Воденичаров**

доцент по гражданско и семейно право

в Правно-историческият факултет на

Югозападен университет „Неофит Рилски“

председател на научно жури за публична защита на дисертационния труд на

**Милен Томов Маринов**

докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Гражданскоправни науки“ при Правно-историческия факултет на Югозападен университет „Неофит Рилски“ – гр. Благоевград, на тема „Договор за банков кредит на студенти и докторанти“, за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.6.Право, докторска програма „Гражданско и семейно право“.

## **УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,**

Със Заповед на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски” № 1647 от 22.07.2021 г. съм назначен за член на научното жури по процедурата за защита на дисертационния труд на Милен Томов Маринов за придобиване на образователна и научна степен „доктор” по професионално направление 3.6. Право, докторска програма „Гражданско и семейно право”, като на първото първото проведено заседание на журито съм определен за рецензент и председател на научното жури. В това си качество представям следната рецензия:

Представеният дисертационен труд представлява оригинално научно изследване, посветено на кредитирането на учащите във висшите училища и научни организации в Република България, като договорът е изведен като самостоятелен правен институт в Закона за кредитиране на студенти и докторанти. В процеса на изследване се наблюдава задълбочено проучване на автора по избраната тема и анализиране на проблемите в същата. Темата е подбрана удачно, тъй като въпросите, предмет на същата са от съществено значение за функционирането на особено важната за всяко гражданско общество кредитна система в конкретно направление – финансиране на висшето образование. Подобно изследване на тази тематика до момента не е извършвано в литературата, а съдебната практика по ключови въпроси понякога е разнопосочна, което се отбелязва и от докторанта.

Темата несъмнено е актуална и дисертабилна, тъй като позволява извършването и анализирането на съществени и неизследвани в българската правна доктрина аспекти на банковото кредитиране. Разбира се естеството на изследвания институт предполага и изследване в необходимата степен на общата уредба на банковите кредити, тъй като по своето същество договорите по ЗКСД

представяват именно разновидност на банковите кредити, в която област съдебната практика търпи непрестанно развитие.

Представеният дисертационен труд е в общ обем от 216 страници. Изложението е разпределено в няколко части: Въведение, три глави с вътрешни подразделения и Заключение. Приложена е и библиографска справка на използваната литература със 134 на брой заглавия, от които 93 представляват българска, а 41 чуждестранна литература. Направени са общо 249 бележки под линия. Изложението е правилно структурирано и следва нормативната и логическата последователност, в която се поставят проблемите. Настоящото съчинение като структура и обем отговаря на формалните изисквания за дисертационен труд. Наред с това докторантът показва и активна публикационна дейност, като е автор на общо шест публикации, свързани с темата на дисертационния труд, от които четири са публикувани, а други две предстои да бъдат публикувани.

Като основна цел на изследването докторантът определя изясняването на същността на Договора за банков кредит на студенти и докторанти, чрез изграждане на единно и непротиворечиво разбиране за института. Сред задачите на дисертационния труд е също така нормативната уредба в Република България да бъде съпоставена с тази в други държави с утвърдени традиции в областта на кредитирането на висшето образование, като например Кралство Великобритания, Федерална република Германия и други.

В хода на изследването си докторантът е изтъкнал множество важни теоретични и практически особености на договора за банков кредит, както като общ институт, така и в разновидността му по ЗКСД, което показва, че познава материята и следи развитието на трактовката им. Запознат е с актуални проблеми на съдебната практика по отношение някои важни последици на неизпълнението,

които се разискват в теорията и практиката и аргументира позиция по тях. Показва умение да анализира дискуссионни въпроси и да изразява и аргументира собствена позиция по същите.

Като пример в тази насока е отразеното в труда относно обхвата на предсрочната изискуемост и дали тя настъпва автоматично или след уведомяване на длъжника от кредитора. Самото поставяне на тези въпроси в работата му говори, че той е запознат със спорните актуалните проблеми в тази насока. В труда е обърнато особено внимание на този и други важни въпроси по отношение на актуалните проблеми на предсрочната изискуемост, които са довели до противоречащи си виждания в практиката на ВКС. Авторът е обсъдил различните гледни точки и е обобщил изводите си като е изследвал основанията за обявяване на предсрочната изискуемост на кредитите по ЗКСД, както и тези по ТЗ. В тази част на дисертационния труд е поместен и детайлен анализ на дадените разрешения в тълкувателната практика на ВКС по обсъжданите въпроси - Тълкувателно решение № 3 от 27.03.2019 г. т. д. № 3/2017 г., ОСГТК на ВКС и Тълкувателно решение № 4 от 18.06.2014 г. по тълк. д. № 4/2013 г.

В изследването удачно е използван историческия и сравнителноправния метод на изследване, като е проследено както историческото развитие на института, така и правната уредба в други правни системи, като са посочени примери от законодателството на Великобритания и Федерална република Германия /макар и уредбата в немското право да не е разгледана детайлно, а по-скоро използвана във връзка с извеждането на аргументи по конкретен проблем – например посочването, че в тази правна система кредитирането на образователния процес обхваща и средното, а не само висшето образование/. Изложената информация от своя страна е подлагана на систематичен анализ, който е довел до

конкретни изводи във връзка с предмета на изследване и предложения de lege ferenda.

В тази насока следва да се отбележи, че в дисертационния труд докторантът е направил редица предложения за усъвършенстване на законодателната уредба, които са в резултат на извършен обоснован критичен анализ на разпоредбите на Закона за кредитиране на студенти и докторанти. Идентифицираните проблеми в нормативната уредба са подложени на внимателно разглеждане, в резултат на което за същите са предложени съответните разрешения, които биха могли да намерят израз чрез законодателната инициатива. Считаю, че в тези си части трудът би могъл съществено да допринесе за подобряване на нормативната уредба на студентското кредитиране в Република България.

В работата си докторанта разглежда въпроси както с теоретична, така и с практическа насоченост. Извършен е обзор на съществуващата по въпроса съдебна практика, включително и на първоинстанционни и въззивни съдилища, като последните често се оказват последна инстанция по произтичащи от ЗКСД казуси, тъй като в по-голямата част от случаите искът е с цена, която изключва възможността за касационно обжалване съгласно чл. 280, ал. 3 от ГПК, поради което и по много от спорните въпроси не е налице формирана практика на ВКС.

Посочени са редица специфики на кредитите за издръжка на студентите и докторантите, като е изведена тяхната важна роля за гарантиране достъпа до образование. В резултат на проведеното изследване авторът е достигнал до заключението, че нормативната уредба у нас разкрива несъвършенства в тази насока, тъй като достъпът до тези кредитите е предвиден единствено за студентите и докторантите, които са станали родители /в резултат на раждане или пълно осиновяване на дете/ в хода на своето обучение. Аргументът е подкрепен и от сравнителноправно изследване, при което не са констатирани подобни

изисквания към учащите в други държави като Кралство Великобритания, Федерална република Германия, Канада и други.

На следващо място в труда детайлно е изследвано съдържанието на договора, като съвкупност от правните последици, към които са насочени волеизявленията на страните. Разгледана е целта на договора, която се явява съществен елемент от неговото съдържание и е особено важна част от всички познати ни видове банкови кредити, които се определят като целеви договори. Предметът на договора – отпуснатата парична сума, е разгледан в необходимата пълнота, като се държи сметка за същността на парите като особен род движими вещи. При изследването на лихвите по кредитите са изложени критични бележки по отношение на честото смесване между понятията „анатоцизъм“ и „капитализиране на лихвата“.

В изследването са посочени и процесуалноправните аспекти на споровете, произтичащи от разпоредбите на ЗКСД, като същите са разграничени с оглед страните, доколкото в този тип кредитиране участие има и държавата, която докторантът определя като „своеобразна трета страна по това иначе двустранно правоотношение“. В тази насока е изследвана и ролята на държавата, като гарант по кредитното правоотношение по чл. 4 от ЗКСД, който урежда в общ план финансовото участие на държавата при кредитирането на студентите и докторантите. Обърнато е внимание на предвидената от закона безусловна необходимост от пораждаване на облигационна връзка между банката и държавата чрез сключването на т.нар. „типов договор“, за да може поначало да възникне кредитно правоотношение по ЗКСД между банката и кредитополучателя.

**Като основни приносни моменти на автора следва да се очертаят следните:**

Докторантът е положил сериозни усилия да проведе научно изследване, което се явява първият монографичен труд в областта на студентското кредитиране в Република България.

Ценен принос има докторантът при формиране на някои предложения de lege ferenda, като сред по-важните от тях можем да посочим следните:

- Изведеното от направения критичен анализ на чл. 21, ал. 1 от ЗКСД предложение за предвиждане на право на студента или докторанта да ползва допълнителна сума /т.нар. овърдрафт/ по отпуснатия кредит в случай на изменение на таксите за обучение в посока тяхното увеличаване;

- Предложение за преразглеждане на поставените от ЗКСД изисквания за достъп до този тип кредитиране, което е подробно обосновано с целта на закона, въведена от чл. 2, ал. 1 от ЗКСД, а също и с анализ на нормативната уредба в други страни-членки на Европейския съюз;

- Предложение de lege ferenda за отмяна на чл. 17, ал. 6 от ЗКСД, в частта му, в която предвижда нищожност на договора за кредит при нарушения на ал. 4 на цитираната разпоредба, тъй като разпоредбата не отчита съществуващите в облигационното право за преодоляване на подобни проблеми, без да се засяга правната сигурност /чл. 26, ал. 4 от ЗЗД/;

Като принос следва да се посочи и установеният от автора законодателен пропуск, който се изразява следното:

Съгласно чл. 8, т. 4 от ЗВО /въз основа на който е приет ЗКСД/ държавата носи задължението да създаде система за кредитиране на студентите, докторантите и на специализантите, но при приемането на ЗКСД специализантите не са посочени сред лицата, имащи право на такъв тип кредитиране.

**Анализирания научен труд се характеризира с безспорни приносни моменти, но следва да се направят и някои критични бележки.**

Следва да се посочи известна несистемност на изложението по отношение на сравнителноправния анализ. Работата би спечелила, ако авторът разшири направения сравнителен анализ, като включи повече държави членки на ЕС и извърши по-детайлно проучване на тяхното законодателство, уреждащи разглежданата материя.

На следващо място намирам, че трудът би бил обогатен, ако в него бъде извършен по-пълнен анализ на естеството на типовия договор, който по силата на чл. 6, ал. 1 от ЗКСД се сключва между банките, предоставящи студентско кредитиране и министъра на образованието и науката

Направените критични бележки обаче не влияят на общата положителна оценка на дисертационния труд, като не разколебават безспорно налагащия се извод, че научната работа е разработена в резултат на упорита работа и усилия на автора в областта на научния анализ.

В заключение, имайки в предвид изложените по-горе съображения, изразявам положителната си оценка, че представения за защита дисертационен труд на тема: „Договор за банков кредит на студенти и докторанти” отговаря на изискванията на чл.6, ал. 3 от Закона за развитието на академичния състав в Република България /ЗРАСРБ/ и на чл.27, ал.2 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ за получаване на образователна и научна степен „доктор”, поради което предлагам да бъде присъдена образователна и научна степен „доктор” по професионално направление „3.6 Право” на Милен Томов Маринов.

15.09.2021 год.

Гр.София

Председател на научното жури:

/доц.д-р Асен Воденичаров/



TO  
The members of the scientific jury  
Approved by № 1647 of 22.07.2021  
of the Rector of SWU "Neofit Rilski"  
Blagoevgrad

PEER REVIEW

for

acquisition of educational and scientific degree "doctor"

in the doctoral program "Civil and Family Law"

Professional field: 3.6 Law

Scientific specialty: Civil and family law

at the Department of Civil Law

by Asen Alexandrov Vodenicharov, PhD

Associate Professor of Civil and Family Law

at the Faculty of Law and History of

Southwestern University "Neofit Rilski"

Chairman of the Scientific Jury for Public Defense of the Dissertation of

**Milen Tomov Marinov**

PhD student in self-study at the Department of Civil Law at the Faculty of Law and History of Southwestern University "Neofit Rilski" - Blagoevgrad, on "Bank loan agreement for students and doctoral students" for the award of educational and scientific degree "Doctor" in professional field 3.6.Law, doctoral program "Civil and Family Law".

## **DEAR MEMBERS OF THE SCIENTIFIC JURY,**

By Order of the Rector of SWU "Neofit Rilski" № 1647 from 22.07.2021 I was appointed a member of the scientific jury under the procedure for defense of the dissertation of Milen Tomov Marinov for obtaining the educational and scientific degree "Doctor" in professional field 3.6 . Law, doctoral program "Civil and Family Law", and at the first first meeting of the jury I was appointed reviewer and chairman of the scientific jury. In this capacity, I present the following review:

The presented dissertation is an original scientific study dedicated to lending to students in universities and research organizations in the Republic of Bulgaria, and the contract is listed as an independent legal institute in the Law on Lending to Students and Doctoral Students. In the process of research there is an in-depth study of the author on the chosen topic and analysis of the problems in the same. The topic was chosen appropriately, as the issues subject to it are essential for the functioning of the credit system, which is especially important for every civil society, in a specific area - financing higher education. Such research on this topic has not been done in the literature so far, and the case law on key issues is sometimes diverse, which is noted by the doctoral student.

The topic is undoubtedly relevant and dissertable, as it allows the implementation and analysis of significant and unexplored in the Bulgarian legal doctrine aspects of bank lending. Of course, the nature of the researched institute presupposes a study to the necessary extent of the general regulation of bank loans, as in essence the contracts under the LSDSA are precisely a type of bank loans in which the case law is constantly evolving.

The presented dissertation is in a total volume of 216 pages. The presentation is divided into several parts: Introduction, three chapters with internal divisions and

Conclusion. A bibliographic reference of the used literature with 134 titles is attached, of which 93 represent Bulgarian and 41 foreign literature. A total of 249 footnotes were made. The presentation is properly structured and follows the normative and logical sequence in which the problems are posed. The present work as a structure and volume meets the formal requirements for a dissertation. In addition, the doctoral student shows active publishing activity, being the author of a total of six publications related to the topic of the dissertation, of which four have been published and two more are to be published.

The main goal of the research is to clarify the essence of the Bank Loan Agreement for students and PhD students by building a unified and consistent understanding of the institute. Among the tasks of the dissertation is also the legislation in the Republic of Bulgaria to be compared with that in other countries with established traditions in the field of higher education lending, such as the Kingdom of Great Britain, the Federal Republic of Germany and others.

In the course of his research, the doctoral student has highlighted many important theoretical and practical features of the bank loan agreement, both as a general institution and in its version under the LSDSA, which shows that he knows the subject and monitors the development of their interpretation. He is acquainted with current problems of the case law regarding some important consequences of non-compliance, which are discussed in the theory and practice and argues a position on them. He demonstrates the ability to analyze discussion questions and to express and argue one's own position on them.

An example in this direction is reflected in the work on the scope of early repayment and whether it occurs automatically or after notification of the debtor by the creditor. The very questioning of these issues in his work shows that he is aware of the controversial current issues in this direction. The paper pays special attention to this and

other important issues regarding the current problems of pre-term demandability, which have led to conflicting views in the practice of the Supreme Court of Cassation. The author has discussed the different points of view and has summarized his conclusions by examining the grounds for declaring the pre-term demandability of the loans under the LSDSA, as well as those under the CA. This part of the dissertation contains a detailed analysis of the given permissions in the interpretive practice of the SCC on the issues discussed - Interpretative Decision № 3 of 27.03.2019, under Interpretative case № 3/2017 of the SCC and Interpretative Decision № 4 of 18.06.2014 under Interpretative case № 4/2013 of SCC.

The study aptly used the historical and comparative research method, following both the historical development of the institute and the legal framework in other legal systems, citing examples from the legislation of Great Britain and the Federal Republic of Germany / although the regulation in German law it is not considered in detail, but rather used in connection with the presentation of arguments on a specific problem - for example, the indication that in this legal system the crediting of the educational process covers secondary, not only higher education /. The presented information, in turn, has been subjected to a systematic analysis, which has led to specific conclusions regarding the subject of research and proposals de lege ferenda.

In this regard, it should be noted that in the dissertation the doctoral student has made a number of proposals for improving the legislation, which are the result of a reasonable critical analysis of the provisions of the LSDSA. The identified problems in the legislation are subject to careful consideration, as a result of which the appropriate solutions have been proposed for them, which could find expression through the legislative initiative. I believe that in these parts the work could significantly contribute to the improvement of the regulations of student lending in the Republic of Bulgaria.

In his work, the doctoral student considers issues with both theoretical and practical orientation. A review of the existing case law on the issue, including the courts of first instance and appellate courts, was conducted, and the latter often turn out to be the last instance in cases arising from the LSDSA, as in most cases the claim has a price that excludes the possibility of cassation. appeal according to art. 280, para. 3 of the Civil Procedure Code, due to which there is no established practice of the Supreme Court of Cassation on many of the disputed issues.

A number of specifics of student and doctoral loans are indicated, and their important role in guaranteeing access to education is highlighted. As a result of the research, the author came to the conclusion that the legislation in our country reveals imperfections in this direction, as access to this credit is provided only for students and doctoral students who have become parents / as a result of birth or full adoption of a child. / in the course of their training. The argument is supported by a comparative study, which did not find similar requirements for students in other countries such as the United Kingdom, the Federal Republic of Germany, Canada and others.

Next, the paper examines in detail the content of the contract, as a set of legal consequences to which the wills of the parties are directed. The purpose of the contract is considered, which is an essential element of its content and is a particularly important part of all known types of bank loans, which are defined as targeted contracts. The subject of the contract - the granted amount of money, is considered in the necessary completeness, taking into account the nature of the money as a special kind of movable property. The study of interest rates on loans made critical remarks regarding the frequent confusion between the terms "anatocism" and "capitalization of interest".

The study also indicates the procedural aspects of the disputes arising from the provisions of the LSDSA, and they are differentiated by the parties, as far as this type of lending involves the state, which the doctoral student defines as "a kind of third party in

this otherwise bilateral relationship." In this direction, the role of the state as a guarantor of the credit relationship under Art. 4 of the LSDSA, which regulates in general terms the financial participation of the state in lending to students and doctoral students. Attention is paid to the unconditional need provided by law for the creation of a bond between the bank and the state through the conclusion of the so-called "Standard contract" in order to be able to initially arise a credit relationship under the LSDSA between the bank and the borrower.

**The main contribution points of the author should be the following:**

The doctoral student has made serious efforts to conduct research, which is the first monograph in the field of student lending in the Republic of Bulgaria. The doctoral student has a valuable contribution to the formation of some proposals de lege ferenda, and among the most important of them we can point out the following:

- Derived from the critical analysis of Art. 21, para. 1 of the LSDSA proposal for providing for the right of the student or doctoral student to use an additional amount / the so-called overdraft / on the granted loan in case of change of the tuition fees in the direction of their increase;

- Proposal for revision of the requirements set by the LSDSA for access to this type of lending, which is substantiated in detail with the purpose of the law, introduced by Art. 2, para. 1 of the LSDSA, as well as with an analysis of the regulations in other member states of the European Union;

- Proposal de lege ferenda for repeal of Art. 17, para. 6 of LSDSA, in the part in which it provides for nullity of the loan agreement in case of violations of para. 4 of the cited provision, as the provision does not take into account the existing ones in the law of obligations for overcoming such problems, without affecting the legal security / art. 26, para. 4 of the COA /;

The author's legislative omission, which is the following, should also be mentioned as a contribution:

According to Art. 8, item 4 of the Higher Education Act / on the basis of which the LSDSA was adopted / the state has the obligation to create a system for lending to students, doctoral students and postgraduates, but upon adoption of the LCSD the trainees are not listed among the persons entitled .

**The analyzed scientific work is characterized by indisputable contributions, but some critical remarks should be made.**

It should be pointed out that the exposition is somewhat unsystematic with regard to comparative law analysis. The work would benefit if the author expanded the comparative analysis to include more EU Member States and conducted a more detailed study of their legislation governing the subject matter.

Next, I find that the work would be enriched if a more complete analysis of the nature of the standard contract is performed in it, which by virtue of Art. 6, para. 1 of the LSDSA is concluded between the banks providing student lending and the Minister of Education and Science

However, the critical remarks made do not affect the overall positive assessment of the dissertation, not shaking the indisputable conclusion that the scientific work was developed as a result of hard work and efforts of the author in the field of scientific analysis.

In conclusion, having in mind the above considerations, I express my positive assessment that the dissertation presented for defense on the topic: "Bank loan agreement for students and doctoral students" meets the requirements of Article 6, para. 3 of the Development of the academic staff in the Republic of Bulgaria Act and of article 27, paragraph 2 of the Regulations for its application for obtaining the educational and scientific degree "Doctor", therefore I propose to award the educational

and scientific degree "Doctor" in the professional field "3.6 Law" to Milen Tomov Marinov.

15.09.2021

Chairman of the scientific jury:

Sofia

/assoc. prof. Asen Vodenicharov, PhD/